

Patoveden kierros Reittiopas

Kierros on merkitty keltaisella ja kohteet numeroiduin puutolin tai infotauluin. Reitti liittyy maakunnalliseen reittiin, joka on merkitty punaisella.

1. Kivikaudesta paju aikaan/ infotaulu Vesantojärven ja Patoveden rannoilta on todennettu viisi esihistoriallista asuinpaikkaa. Uimarannalla n. 4 m vedenpintaa ylempanä hiekkamaalla on selvä muinaisrantatasanne. Siinä on oleskellut kivikauden pyyntikulttuurin ihmisiä n. 6000-4000 v. sitten. Paikalta on löytynyt kvartsi-iskoksia. Kivikautistyylliset pyyntivälineet ovat Pia Julkusen ja Sakari Kupsalan tekemiä. Uimaranta, nuotiokatos ja ulko-wc.

2. Patovedentien asutusmaisema Patoveden itäpuolelta metsät olivat 1500-luvun jälkipuoliskolta lähtien kasviviljelyssä. 1800-luvun loppupuolella rannoilla asui torppareita ja mäkitupalaisia, jotka itsenäistyivät 1920-luvulla. Viime sotien jälkeinen asutustoiminta toi uusia asukkaita. Vanhimmat kesähuvilat ovat 1920-luvulta. Maanviljelyn loputtua maisemat ovat umpeutuneet ja metsät kasvavat talouspuuta.

3. Kasken sinisauhu Polun varressa on kolme isoa kaskinauriiden säilytyskuoppaa. Nauris sopi alkeellisiin viljelytapoihin ja tuotti hyvän sadon. Kyläalueilla samat alueet kaskettiin moneen kertaan. Vanha kaskiviljelyssä käytetty ruis (juureisruis) oli erittäin satoisa: yksi siemen saattoi pensastaa jopa 90 tähkääpäätä. Viljavimmat kaskialat raivattiin pelloiksi ja kaskimaille syntyneitä ahoja käytettiin karjan laitumina. Tiettävästi viimeinen kaski poltettiin tällä rinteellä 1903.

4. Muinais-Päijänteen rantaterassi/Infotaulu Sammaleen peittämä kivi- ja maavalli on syntynyt yli 9000 vuotta sitten jään työntövoiman tuloksena.

5. Luntiainen Mitä kertoo Ukkolan entisen mäkituvan nimi Luntiainen? Savolaiset taitavat mennä luntia vuoren rinteeseen kivikkoisessa maastossa, mutta tuntevat myös pienen hyväntahtoisen haltijan – Luntiaisen.

6. Ukkolan silta Sillalta avautuu järvimaisema etelään Sonkarille (ruots. sångare eli laulaja) ja pohjoiseen Patovedelle, jotka ovat osa Rautalammin vesireittiä. Toisen vuosituhannen alussa hämäläiset eränkävijät saapuivat tänne Päijänteen vesistöjä myöten. Majaniemi-nimi viittaa entisiin erämajoihin. Sillan alla Patosalmessa on ollut lähitalojen yhteinen vesimylly ja pato, jotka purettiin 1830-luvulla. Patovedestä on nostettu järvimalmia Karttulaan Sourun ruukkiin jalostettavaksi.

7. Peltoviljelyä puolen vuosituhannen ajan Ukkolan niemelle rakennettiin ensimmäinen talo tiettävästi 1570-luvulla ja toinen 1600-luvun alkupuolella. Ensimmäiset asukkaat olivat Jämsästä, entisiä erämaan omistajia. Talon pohjoispuolella olevat viljelykset ovat kylän vanhinta peltomaata. Ukkolan vanha päärakennus on 1800-luvun puolivälistä ja edustaa talonpoikaista empireä. Metsäosuuskunta Tapion sivutaimitarha oli 1900-luvun alussa Ukkolassa ja sen perua on tilojen vanha jalohavupuu-

kanta. Kansanrunoilija Paavo Korhonen eli Vihta-Paavo syntyi täällä 1775.

8. Metsäpolku Ukkolasta Syvälahteen on ollut hevosella kuljettava kylätie. Polkua myöten voi oikaista Syvälahteen. Perimätiedon mukaan Syvälahden kalliolla on ollut ruotusotamiehen torppa. Ruotujärjestelmä oli käytössä 1600-1800 -luvuilla ruotsinvallan aikana.

9. Koivulahden taukopaikka/infotaulu Koivulahden pohjoispuolella oleva alue on ollut Muinais-Päijänteen lahti. Aluetta on kaskettu ja hyödynnetty luonnonniittynä, kunnes 1950-luvulla koko alue lahden ranta-alueetta myöten raivattiin pelloksi ja 1993-99 istutettiin puulle. Lahti on lintukohde, jossa havaittu mm. kaulushaikara. Varustus lintutorni, nuotiopaikka ja ulko-wc. Lintutornin parkkipaikka on Syvälahdessa.

10. Paju aikaan Syvälahdessa viljellään yli 100 pajulajia. Käsityöpajun peltoviljely aloitettiin v. 1998. Etukäteen sopimalla järjestyy tilaustilaa tai pajukurssi. Kierroksen varressa kasvaa ns. käärmeukuusi (opaste).

11. Pihapiirissä Pesälässä asui vuosisadan alkupuolella Pesän Jussi, taitava kammantekijä. Neliömäinen pihapiiri eri-ikäisine rakennuksineen on 1900-luvun alkupuolelta. Pihassa on paritupapohjainen hirsirakennus (tupa, eteinen, kamari), yksinäisaitoista lautavälillä yhdistetty riviaitta, navetta, sauna ja riihen kivinen kiuas saunan takana. Polun varteen jää kivetty juureskuoppa.

12. litan lähde on katettu ja vesi on juomakelpoista. Lähteet ovat olleet tärkeitä, sillä vähävakisillä ei ollut aina mahdollisuutta kaivon tekemiseen. Kylmässä lähdevedessä säilytettiin väliaikaisesti myös maitotuotteita. Sydänmaitten karjamajat rakennettiin lähteiden lähelle.

13. Puuta, muovia ja marjoja/infotaulu Lehtikuusten takana pilkottava Jokela on kylän vanhimpia tiloja. Nykyinen asuinrakennus on 1910-luvulta ja sen rakensi Hackman & Kumpp. puutavarayhtiö. Puutarha monine puu- ja pensaslajeineen on Kymi-Yhtiön ajoilta. Jokelassa toimi 1955-1989 Matilainen & Kumpp. Kommandiittiyhtiön Muovipuristamo. Viime vuodet pelloilla on viljelty herukkaa. Vesanto on Suomen suurimpia herukanviljelyalueita.

14. Tavataan maitolaiturilla! Ennen miltei joka tilalla oli lehmiä. Maidon tonkkakuljetus autoilla alkoi viime sotien jälkeen ja kesti 1970-luvulle tilatankkien käyttöön ottoon saakka. Meijeriltä sai maitolavojen piirustuksia tai isännät nikkaroivat lavan omin päin. Laiturit toimivat myös nuorison seurustelupaikkoina. Nykyään harvinaisia ovat paitsi maitolaiturit myös karjatilat.

15. Kutemaisen kivikautinen asuinpaikka sijaitsee niemen kärjessä viitisen metriä järven pinnan yläpuolella (105 m mpy). Asuinpaikka on paikannettu löytöjen perusteella. Maanpäällä ei ole selkeitä havaittavia jälkiä, mutta paikka on merkitty keltaisella tolalla.

<http://www.ymparisto.fi/psavo/kylilla/kylilla.htm>